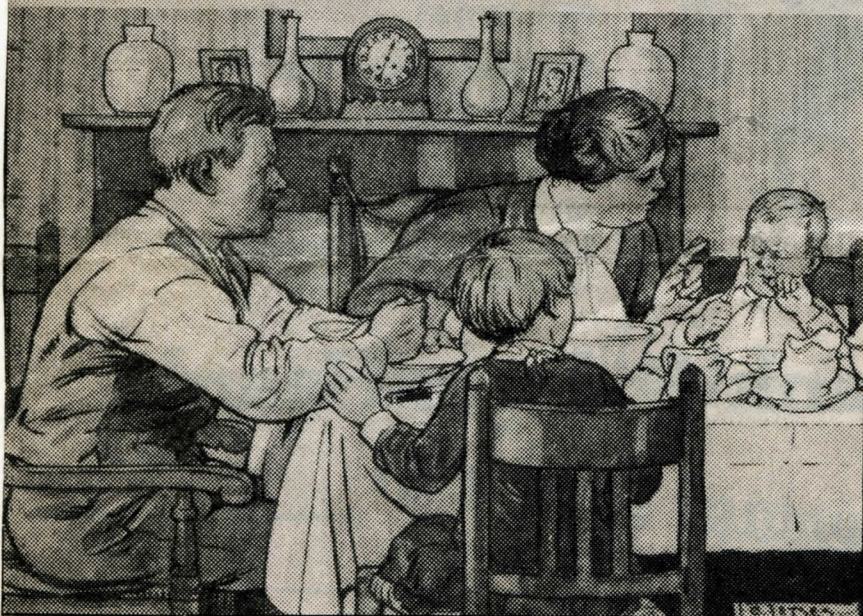
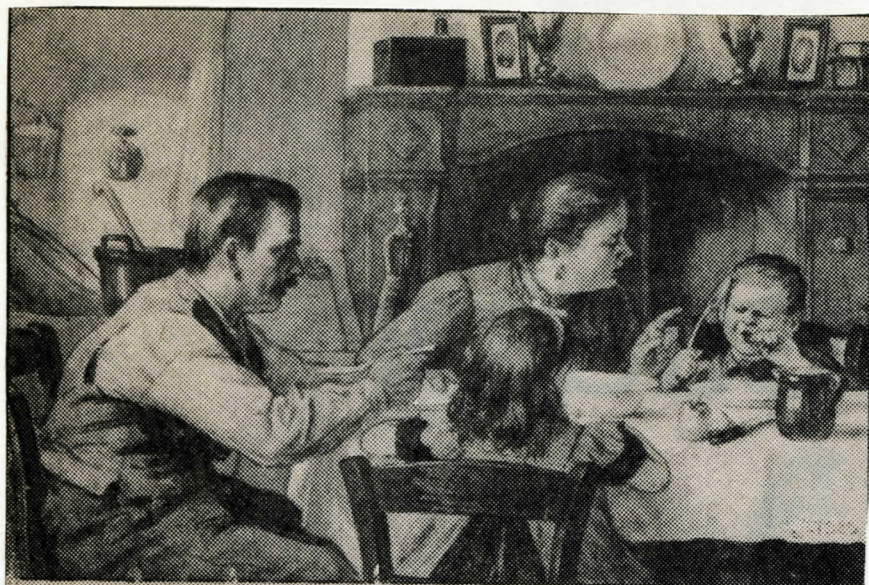

Cornelis Jetses

Nog bij moeder (modernisering)

De kijk-topper van deze maand is zonder enige twijfel de Cornelis Jetses tentoonstelling in het Cultuurcentrum De Oosterpoort - een tentoonstelling die nog tot 30 oktober zal duren. Ter gelegenheid van de opening van de Kinderboekenweek in diezelfde Oosterpoort is deze expositie gerealiseerd door de onlangs opgerichte Cornelis Jetses Stichting, De Oosterpoort en samenwerkende uitgevers en boekverkopers. Leerlingen van de Minerva Academie onder leiding van de docenten Musch en Van Veen zorgden voor een uitstekende inrichting. Met vooral als kerngegeven de originele werktekeningen, schetsen, aquarellen en drukproeven - materiaal dat door Jetses' dochter en schoonzoon met goede zorg omringd was- wordt een ontwapenend duidelijk beeld op de illustrator Jetses gegeven. Een man die een tijdvak stempelde; tenslotte leerden tussen 1910 en 1950 anderhalf miljoen kindertjes lezen uit zijn „Pim en Mien” en „De wereld in”.

De zoon van een pakhuis knecht

1873 - In een achterafsteegje geboren als zoon van een pakhuis-knecht; Cornelis was vierde van zes kinderen, waarvan er drie kort na de geboorte overleden.

1876 - Het gezin Jetses verhuist naar de Grote Leliestraat; enkele jaren later wordt Cornelis' teken-talent op de lagere school door meester Anema ontdekt.

1886 - Begint te werken op steen-drukkerijen; leert zelf het ambacht van kleur-steendrukker; volgt 's avonds op de Minerva Academie tekenlessen; wordt tijdens zijn negenjarige studie enkele malen onderscheiden.

1894 - Vindt werk als assistent van Figter in Bremen bij het maken van nieuw-romantische en nieuw-

barokke muurschilderingen, maar voltooit eerst nog in Amsterdam op de Rijksacademie bij Allebé zijn schildersopleiding (1895-96).

1899 - Huwt met Alberdina Holkamp uit Groningen.

1901 - Eerste contacten met uitgeverij Wolters; „Dicht bij huis”, „Nog bij moeder” en „Ot en Sien” volgen. De in 1900 geboren dochter Everdina staat model voor Sien.

1909 - Vestigt zich in Zeist, waar het gezin tien jaar bleef wonen; nieuwe opdrachten voor schoolboekjes en wandplaten volgen.

1919- 38 - Woont in Scheveningen om dan naar Wassenaar te verhuizen.

1950 - Getroffen door een lichte beroerte; krijgt als 77-jarige een pensioen van Wolters.

1953 - 54 - Publicatie van zijn levensherinneringen in het persoonsorgaan van Wolters.

1955 - Overlijdt te Wassenaar.

Eerlijk gezegd verbaasde de plaats van de expositie mij een beetje, want zo'n tentoonstelling als deze behoort toch zeker in een museum; met name uitgaande van Frans Haks' eerdere stellingname in interviews voor zijn komst naar het Groninger Museum over het betrekken van het actueel gebeuren in stad en land in de activiteiten van een dynamisch museum. Maar misschien was het tijdstip van de geplande opening van het museum niet te verenigen met zo'n expositie als de Jetses tentoonstelling.

Deze expositie kost namelijk ruimte en dat heeft het verbouwde museum jammergenoeg nog niet veel, gezien de barstensvolle kijkkamer, die nu haar eerste openingsweek achter de rug heeft. Het is natuurlijk wel zo, dat een echt beleid, Jetses-tentoonstelling inclusief, het óns Groninger Museum mogelijk maakt op te stoten tot bezoekersaantallen als Pierre Jansens Gemeentemuseum van Arnhem (142.000 in 1977.....) En bovendien biedt een tentoonstelling als die van Jetses mogelijkheden te over aan de kritische museumstaf te tonen, waar nu wel kwalitatieve gebreken van Jetses, tenslotte een Groninger kunstenaar, zitten.

Want gebreken bezit dit werk van Jetses natuurlijk wel. En dat met

name wordt in de wat hagiografische (heiligmakende) geschriften rond zijn persoon wel eens vaak vergeten. Hoe verdienstelijk het werk van de Groninger journalist Jan A. Niemeijer uit Haren ook moge zijn - hij begeleidde de herontdekking van Jetses met een grote levensbeschrijving, prachtig geïllustreerd met werkmateriaal en kopieën van de druksels; een boek, dat verkort ook als kinderuitgave bij de Groninger uitgeverij Vuurbaak verscheen -, maar kritiek op het werk van Jetses is bij hem en ook bij de ca-

---

kunstkyk op groningen

---

talagus-schrijvers van deze tentoonstelling slechts verhuld te vinden. In de golf van ontroering, nostalgie die gepaard gaat met het terugkrijgen van al het materiaal van zo'n honderd procent Groninger kunstenaar - Jetses' dochter heeft de complete collectie geschonken aan de Jetses-stichting die er onderdak voor vond bij de Gerrit van Houten-stichting - is de toon van de geschriften al gauw te vergoelijkend. Terwijl er toch zo heren der in de teksten zaken vermeld worden, die voor een kunstenaar met het talent van Jetses vernederend moeten zijn geweest. Uitgevers die hem goede tekeningen laten moderniseren, waardoor alle spanning verloren gaat; evenmin laat hij protesten horen als de pedagoog Lighthart zich wel vergaand met zijn tekeningen bemoeit: „boom moet weg, slootkant minder steil, hooibergen in de verte”. Jetses' spontaniteit, die met name

blijkt uit zijn rake schetsen, zijn detailtekeningen ter plekke - als hij een molen moest tekenen, dan deed hij het grondig en maakte studies van alle technische aspecten - werd door de wel erg overheersende opvoeders van Lighthart en Scheepstra maar ook door zijn belangrijkste uitgever Wolters-Noordhoff danig afgeremd. Een klein voorbeeld van die grafische aantasting van zijn werk levert Jetses' schoolplaat van een heideveld. Zijn oorspronkelijke aquarel laat vrij koele kleuren (het paars van de hei, blauwgroen van een zien); een koelheid die zich laat verenigen met de werkelijke armoede in de plaggenhut. De twee verschillende lithografen (steendrukkers van Wolters die de tekening en kleuren overnamen) maakten er een warme zonnige plaat van. Want blijheid, vrolijkheid moest kennelijk het leven van de gewone man uitstralen. Armoede, ziekte, dood, sociaal protest, de tering, de rattenplaag, de slechte hygiëne, dat zijn zaken die Jetses zelf, maar ook zijn opdracht-verstrekende pedagogen wegdrukten. Daarom zal de faam van zijn studiegenoot aan de Minerva Academie, Albert Hahn sr, veel groter blijven. Want die koos voor het protest en probeerde de maatschappelijke structuren van zijn tijd met pen en penseel te hekelen, te doorbreken. De knappere tekenaar Jetses vervalt te veel in een kleinburgerlijke gelukzaligheid en braafheid.

Tekenend is ook, dat de (ouderling) Jetses zijn niet zo sterke tekeningen voor Anne de Vries' Grote Vertelboek voor de Bijbelse Geschiedenis als zijn belangrijkste werk beschouwde. Een conclusie die ik niet kan delen. Gelukkig zijn juist zijn studies een overtuigend bewijs van zijn kunnen. Die laatsten maken deze expositie, aangevuld met de illustraties van de hele weg van werkmateriaal tot drukproef, tot een bijzonder verrassende.

Tekst: Friggo Visser